

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	11
1.1. Etos z perspektywy socjologa.....	11
1.2. Zawód – powołanie nauczyciela.....	19
1.3. Transformacja ustrojowa – kontekst badań nad polskim etosem	25
1.4. Stan badań nad etosem nauczycieli w Polsce	36
1.5. Struktura pracy.....	41
2. PERSPEKTYWA METODOLOGICZNA BADAŃ WŁASNYCH.....	45
2.1. Teoretyczny model badań	46
2.2. Problematyka badań.....	58
2.3. Hipotezy badawcze	67
2.3.1. Hipotezy ogólne.....	67
2.3.2. Hipotezy szczegółowe i ich wskaźniki.....	68
2.4. Metody badań	76
2.5. Organizacja i przebieg badań empirycznych	80
2.6. Dobór próby	86
2.7. Charakterystyka badanych.....	92
3. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZAWODOWA NAUCZYCIELI	103
3.1 Uwarunkowania odpowiedzialności	105
3.2. Odpowiedzialność prawna.....	108
3.2.1. Odpowiedzialność pracownicza	108
3.2.2. Odpowiedzialność cywilna.....	109
3.2.3. Odpowiedzialność karna.....	109
3.2.4. Odpowiedzialność dyscyplinarna	110
3.3. Odpowiedzialność moralna.....	113
3.3.1. Odpowiedzialność podmiotowa	114
3.3.2. Odpowiedzialność społeczna.....	115
3.3.3. Odpowiedzialność historyczna	117
3.4. Uwagi końcowe	119
4. IDEAL NAUCZYCIELI W MYŚLI PEDAGOGICZNO-ETYCZNEJ	121
4.1. Perspektywa humanistyczna	121
4.2. Kwalifikacje zawodowe a ideał nauczycieli	127
4.3. Wzorce postaw etycznych nauczycieli	133

4.4. Autorytet nauczycieli w procesie wychowania.....	142
4.5. Orientacje wartościujące.....	151
4.6. Etyka zawodowa	155
4.7. Etos szkoły.....	160
4.8. Duch reformy systemu edukacji	167
4.9. Współpraca z rodzicami.....	170
4.10. Troska o wychowanie	174
4.11. Szacunek dla godności osoby	177
5. SPOŁECZNA ROLA NAUCZYCIELI.....	183
5.1. Klasyczne ujęcie społecznej roli nauczycieli.....	183
5.2. Nowe spojrzenie na społeczną rolę nauczycieli	188
5.2.1. Przewodnik	189
5.2.2. Tłumacz	190
5.2.3. Refleksyjny praktyk.....	191
5.2.4. Badacz	191
5.2.5. Nauczyciel wyemancypowany	192
5.3. Społeczne oczekiwania wobec społecznej roli nauczycieli.....	193
5.4. Ułatwienia i dylematy społecznej roli nauczycieli	197
5.5. Motywy wyboru zawodu nauczycielskiego.....	200
6. POSZUKIWANIE ISTOTY ODPOWIEDZIALNOŚCI ZAWODOWEJ.....	205
6.1. Propozycja fenomenologiczna (Roman Ingarden)	206
6.2. Propozycja egzystencjalizmu (Jean-Paul Sartre).....	209
6.3. Propozycja filozofii spotkania (Emanuel Levinas, Martin Buber)	211
6.4. Propozycja personalistyczna (Karol Wojtyła)	214
6.5. Odpowiedzialność za przyszłość (Hans Janas, Karl Otto Apel).....	220
6.6. Uwagi końcowe	223
7. DUSZPASTERSTWO KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO	225
7.1. Biblijne źródła inspiracji etycznych	225
7.1.1. Przesłanie Dekalogu	226
7.1.2. Biblijna idea powołania.....	229
7.2. Wybrane obszary duszpasterskiej troski Kościoła.....	233
7.2.1. Promocja wielkości i godności człowieka	233
7.2.2. Troska o pielęgnowanie sumienia	235
7.2.3. Troska o kulturową tożsamość	236
7.2.4. Ukazywanie piękna powołania nauczycielskiego	238
7.2.5. Wskazania dotyczące życia religijnego nauczycieli.....	239
7.2.6. Wskazania dotyczące działalności apostołskiej nauczycieli	243

8. ORIENTACJE AKSJOLOGICZNE NAUCZYCIELI	251
8.1. Orientacje nauczycieli na wartości społeczne	251
8.2. Orientacje nauczycieli na wartości osobowe	257
8.3. Uwagi końcowe	269
9. ETYCZNY WYMIAR STOSUNKU NAUCZYCIELI DO WYKONYWANEJ PROFESJI	273
9.1. Wybór zawodu nauczycielskiego jako decyzja moralna	274
9.2. Samorealizacja w zawodzie nauczyciela i jej efekty	283
9.2.1. Poziom zadowolenia ze swego zawodu.....	286
9.2.2. Satysfakcja zawodowa.....	292
9.2.3. Nauczyciele a przedstawiciele innych zawodów.....	301
9.3. Identyfikacja ze swoim zawodem oraz ocena własnej grupy zawodowej	307
9.3.1. Identyfikacja ze swoim zawodem.....	309
9.3.2. Ocena własnej grupy zawodowej	327
9.4. Formy doskonalenia podejmowane przez nauczycieli	340
9.5. Uwagi końcowe	354
10. ODPOWIEDZIALNOŚĆ I SPRAWIEDLIWOŚĆ	359
10.1. Nauczyciel wobec ucznia	360
10.2. Nauczyciel a szkoła	388
10.3. Nauczyciel wobec reformy edukacji	396
10.4. Znaczenie rodziców dla funkcjonowania szkoły	406
10.5. Zadania szkoły – uczyć czy wychowywać	417
10.6. Uwagi końcowe	433
11. GODNOŚĆ NAUCZYCIELA I UCZNIA.....	437
11.1. Godność i autorytet nauczyciela	437
11.2. Godność i podmiotowość ucznia	454
11.3. Uwagi końcowe	462
12. POSTAWY NAUCZYCIELI WOBEC RELIGII	465
12.1. Autodeklaracje postaw wobec religii.....	466
12.2. Motywacje postaw wobec religii	474
12.3. Uwarunkowania postaw wobec religii.....	480
12.4. Wybrane aspekty moralności religijnej.....	490
12.5. Uwagi końcowe	501
13. PODSUMOWANIE.....	505
13.1. Rekapitulacja wizji modelowej zawodu nauczycielskiego w warunkach transformacji	505

13.2. Odniesienie etosu nauczycielskiego do zasad etyki nauczyciel- skiej.....	511
13.2.1. Zasada prawdy.....	514
13.2.2. Zasada dobra dziecka	515
13.2.3. Zasada przykładu.....	515
13.2.4. Zasada projekcji pedagogicznej	516
13.2.5. Zasada więzi emocjonalnej.....	517
13.2.6. Zasada poszanowania osobowości	518
13.2.7. Zasada profesjonalizmu.....	519
13.3. Weryfikacja hipotez w kontekście realizacji zasad etyki pedago- gicznej.....	520
13.4. Konfrontacja etosu nauczycieli z przekonaniami Polaków o jako- ści pracy szkoły.....	526
13.5. Dezyderaty autora.....	531
SPIS TABEL	537
BIBLIOGRAFIA.....	541
Literatura podstawowa.....	541
Literatura pomocnicza	545
ANEKS	573